

БЕЗБЕДНОСТ КОМЕРЦИЈАЛНИХ ВОЗИЛА У САОБРАЋАЈУ

НАЈВАЖНИЈЕ ЧИЊЕНИЦЕ

У периоду од 2017. до 2021. године у Републици Србији се догодило 640 саобраћајних незгода са смртним последицама (СН ПОГ) у којима су учествовала комерцијална возила (теретна возила и аутобуси) и 13.238 саобраћајних незгода са учешћем комерцијалних возила у којима је било повређених лица (СН ПОВ). **Саобраћајне незгоде са учешћем комерцијалних возила, у којима је било погинулих лица, чине 26% од укупног броја саобраћајних незгода са погинулим лицима.** У овим саобраћајним незгодама **погинуло је 734 лица** и 21.015 лица је повређено. То је **око 27% свих погинулих (ПОГ) и око 21% свих повређених (ПОВ) лица** у саобраћајним незгодама.

Од укупног броја погинулих лица у саобраћајним незгодама са учешћем комерцијалних возила, 623 лица (85%) је погинуло у незгодама у којима је један од учесника теретно возило, а 128 лица (17%) у незгодама у којима је један од учесника аутобус. 17 лица (2%) је погинуло у саобраћајном незгодама у којима су учествовали и камион и аутобус.

Због масе комерцијалних возила, која је у већини случајева већа од масе другог учесника у судару, већина лица која погине у тим саобраћајним незгодама нису возачи и путници у комерцијалним возилима. Тако у сударима са теретним возилима **87% погинулих лица нису погинули у теретном возилу, док се 77% погинулих лица у сударима са аутобусима, у време настанка незгоде није налазило у аутобусу.** Овакви подаци указују на то да приликом судара комерцијалних возила са других возилима или комерцијалних возила и пешака, углавном смртне последице или тешке телесне повреде задобијају путници и возачи других возила (мањих маса), односно пешаци.

Без обзира на горе наведене податке, не значи да „кривица“, односно одговорност за настанак саобраћајне незгоде са учешћем комерцијалних возила, првенствено лежи у одговорности или погрешном маневру возача комерцијалних возила.

ТРЕНД БРОЈА САОБРАЋАЈНИХ НЕЗГОДА И НАСТРАДАЛИХ ЛИЦА

- ❖ У периоду од 2017. до 2021. године може се уочити да **тренд смањења броја саобраћајних незгода са погинулим лицима и броја погинулих лица** у саобраћајним незгодама са учешћем комерцијалних возила **није успостављен** (График 1 и 2). У 2018. години је погинуо највећи број лица у СН са учешћем комерцијалних возила, у посматраном петогодишњем периоду. Најмање саобраћајних незгода са погинулим лицима је било 2019. године. Број саобраћајних незгода са повређеним лицима, у којима су учествовала комерцијална возила има тренд раста од 2017. до 2019. године, док је у 2020. години дошло до смањења СН ПОВ, према проценама, услед епидемиолошке ситуације изазване корона вирусом. Такође, у Републици Србији су од 2019. године започете обуке професионалних возача, који за обављање свог посла морају имати стечен **сертификат о стручној компетентности и квалификациону картицу возача.**

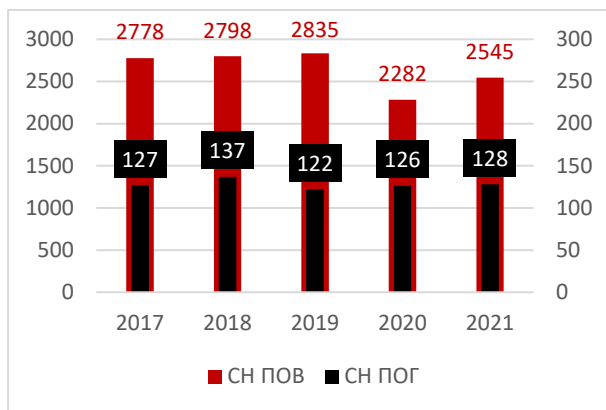

График 1 – Тренд броја саобраћајних незгода са настрадалим лицима у којима су учествовала комерцијална возила, у периоду од 2017. до 2021. године

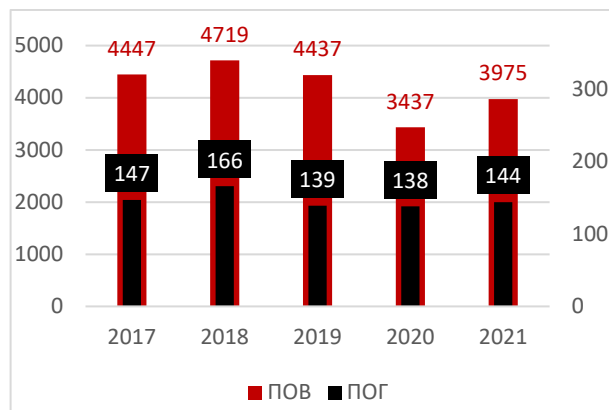

График 2 – Тренд броја погинулих и повређених лица у незгодама са комерцијалним возилима, у периоду од 2017. до 2021. године

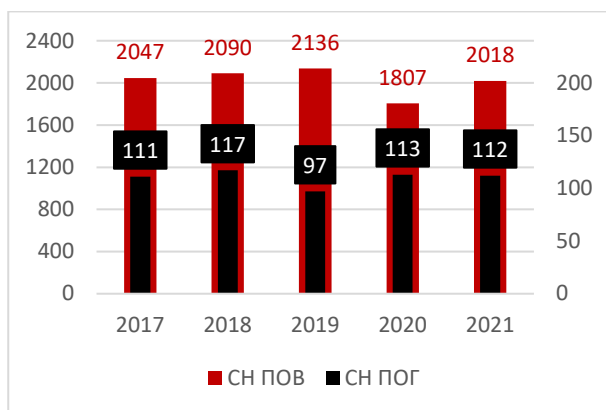

График 3 – Тренд броја саобраћајних незгода са настрадалим лицима у којима су учествовала теретна возила, у периоду од 2017. до 2021. године

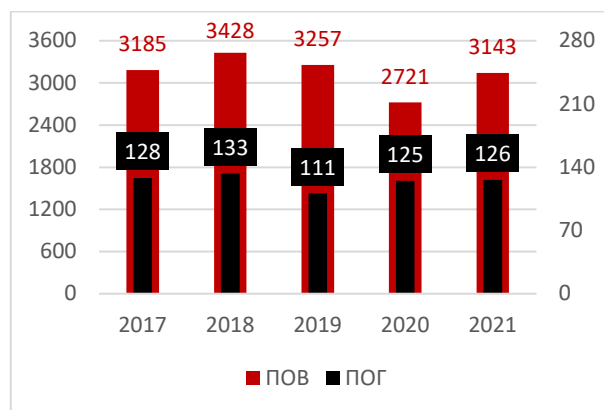

График 4 – Тренд броја погинулих и повређених лица у незгодама са теретним возилима, у периоду од 2017. до 2021. године

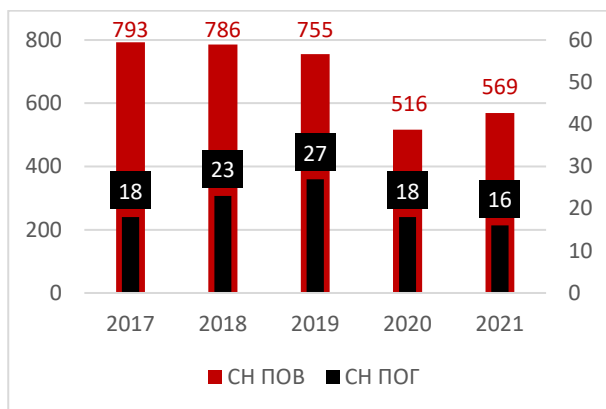

График 5 – Тренд броја саобраћајних незгода са настрадалим лицима у којима су учествовали аутобуси, у периоду од 2017-2021. године

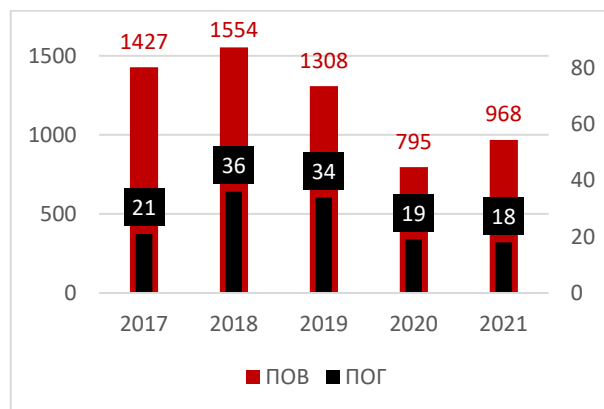

График 6 – Тренд броја погинулих и повређених лица у незгодама са аутобусима, у периоду од 2017. до 2021. године

КО ЈЕ НЕБЕЗБЕДНИЈИ У САОБРАЋАЈУ: ТЕРЕТНА ВОЗИЛА ИЛИ АУТОБУСИ?

- ❖ У саобраћајним незгодама са погинулим лицима у којима су учествовала **комерцијална возила**, у **86%** незгода један од учесника је било **теретно возило**, док је у **16%** незгода **аутобус** једини учесник саобраћајне незгоде, при чему су у 2% учествовали и теретно возило и аутобус (График 7).
- ❖ Међутим, **када се узме у обзир учешће**, тј. укупан број регистрованих теретних возила (276.500 у 2021.) у односу на укупан број регистрованих аутобуса (11.111 у 2021.), може се закључити да **аутобуси имају око 5 пута већи ризик** учешћа у саобраћајним незгодама са настрадалим лицима **него теретна возила**.
- ❖ У последњих 5 година, успостављен је тренд **раста** регистрованих комерцијалних возила.

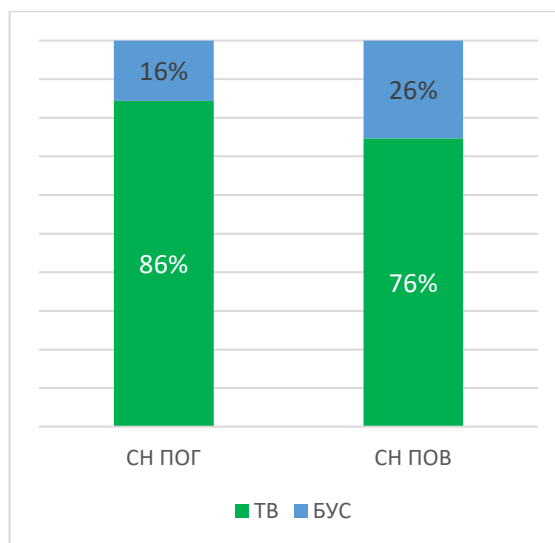

График 7 – **Учешће теретних возила/аутобуса**, у укупном броју саобраћајних незгода са настрадалим лицима у којима су учествовала комерцијална возила

КО СТРАДА У САОБРАЋАЈНИМ НЕЗГОДАМА СА КОМЕРЦИЈАЛНИМ ВОЗИЛИМА?

У саобраћајним незгодама са комерцијалним возилима, у којима је било настрадалих лица, други учесник у саобраћајној незгоди најчешће је **путнички аутомобил**. У **48% СНПОГ са учешћем теретних возила други учесник СН је био путнички аутомобил**, а у незгодама **са аутобусима у 42%** случајева је учествовало **путничко возило**. Поред путничких аутомобила, категорија учесника у саобраћају која у великом броју учествује у најтежим саобраћајним незгодама са комерцијалним возилима су **пешаци** (28% СН ПОГ са теретним возилима и око 16% СН ПОГ са аутобусима) (График 8 и 9).

- ❖ У саобраћајним незгодама са теретним возилима, у просеку тек сваки **осми погинули** је **путник и/или возач теретног возила**. У саобраћајним незгодама са теретним возилима 46% погинулих су путници и/или возачи у путничким аутомобилима, док 25% погинулих чине пешаци (График 10). У саобраћајним незгодама са аутобусима, 39% погинулих су возачи и/или путници путничког аутомобила. Пешаци чине 27% погинулих у саобраћајним незгодама са аутобусима. Возачи и/или путници у аутобусу чине 23% погинулих лица у саобраћајним незгодама са учешћем аутобуса (График 11), односно сваки **четврти погинули** је возач и/или путник аутобуса.

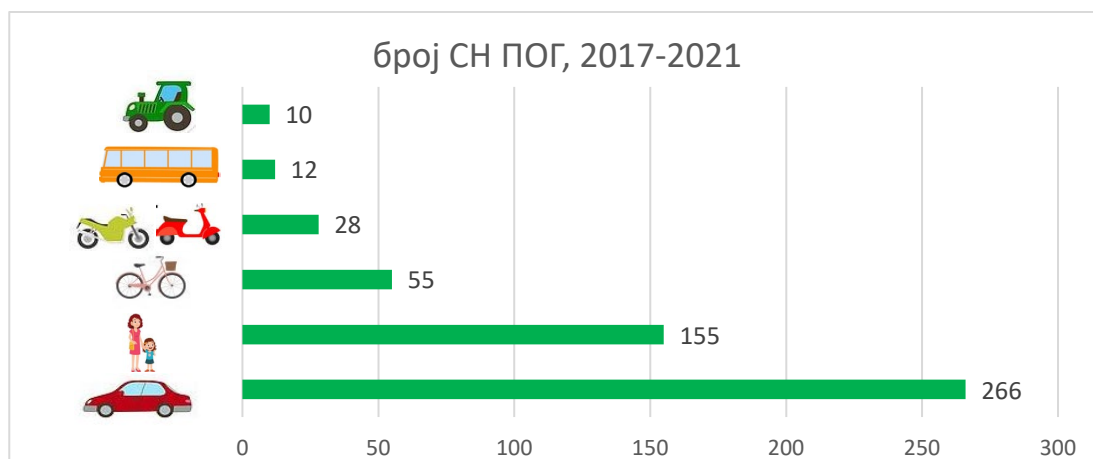

График 8 – КО ЈЕ ДРУГИ УЧЕСНИК У САОБРАЋАЈНИМ НЕЗГОДАМА СА ТЕРЕТНИМ ВОЗИЛИМА?

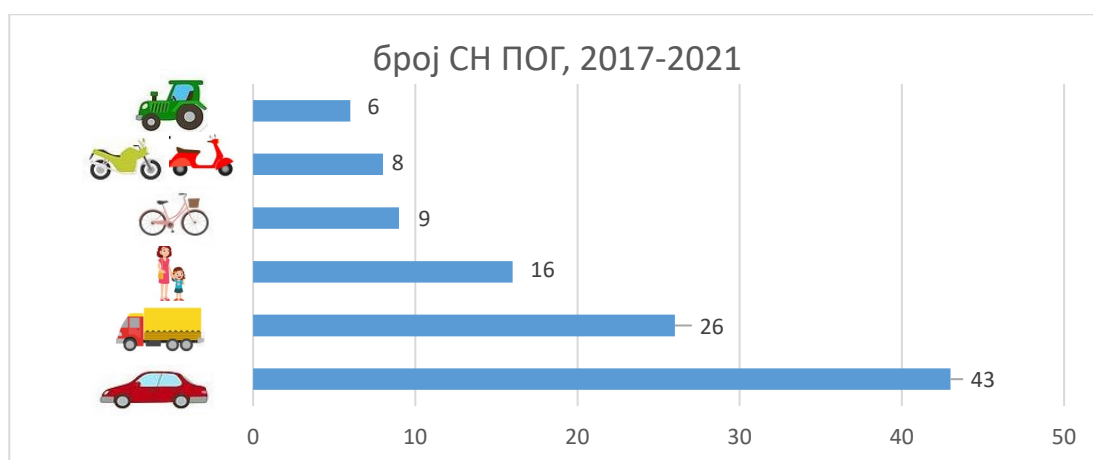

График 9 – КО ЈЕ ДРУГИ УЧЕСНИК У САОБРАЋАЈНИМ НЕЗГОДАМА СА АУТОБУСИМА?

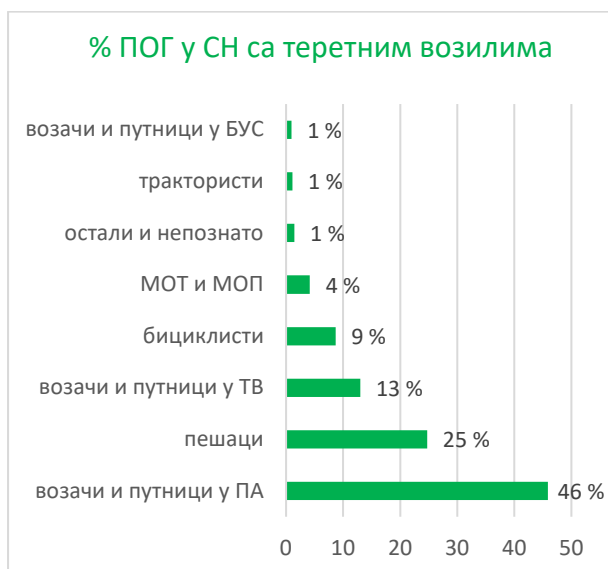

График 10 – КО СТРАДА У СН СА ТЕРЕТНИМ ВОЗИЛОМ, 2017-2021.

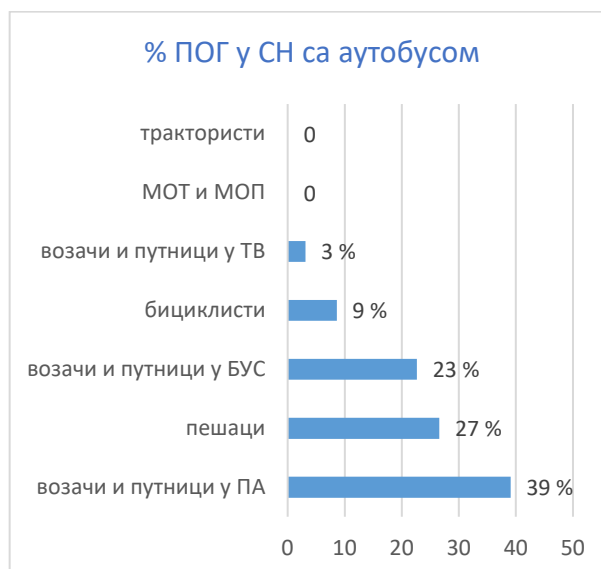

График 11 – КО СТРАДА У СН СА АУТОБУСОМ, 2017-2021.

КО ЈЕ ОДГОВОРАН?

- ❖ У 2014. години, од стране МУП - Управе саобраћајне полиције, укинута је обавеза опредељивања и евидентирања података о изазивачима саобраћајних незгода (изазвао: ДА, НЕ и непознато), пре свега код тежих саобраћајних незгода. Коначна одлука о изазивачу саобраћајне незгоде се доноси од стране СУДА који води поступак (кривични или прекршајни).
- ❖ Међутим, на основу података из увиђајних документација, које припремају и обрађују припадници саобраћајне полиције приликом вршења увиђаја саобраћајних незгода, не постоје изражене разлике у погледу одговорности за настанак незгоде између возача комерцијалних возила и осталих учесника у саобраћају који учествују у истим саобраћајним незгодама (График 12 и 13).

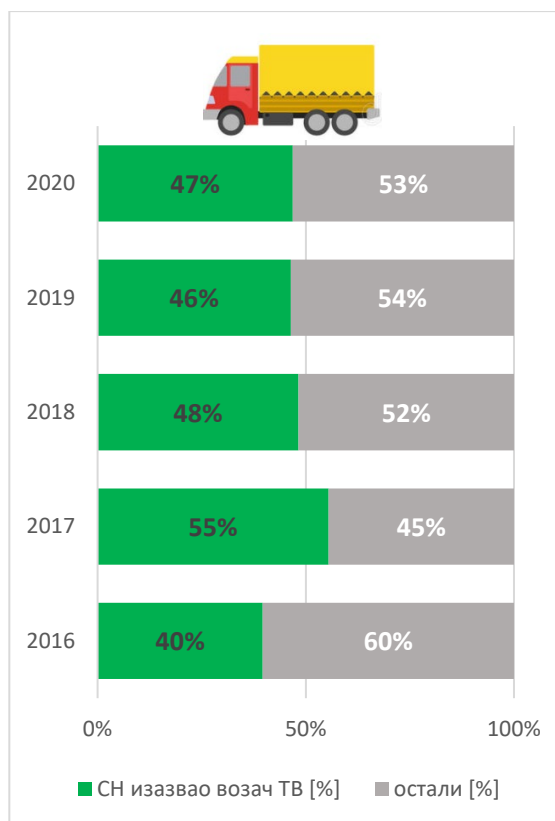

График 12 – **КО ЈЕ ОДГОВОРАН ЗА НАСТАНАК САОБРАЋАЈНИХ НЕЗГОДА СА ТЕРЕТНИМ ВОЗИЛИМА**, У КОЈИМА ЈЕ БИЛО ПОГИНУЛИХ ЛИЦА, ПРЕМА ПОДАЦИМА САОБРАЋАЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ

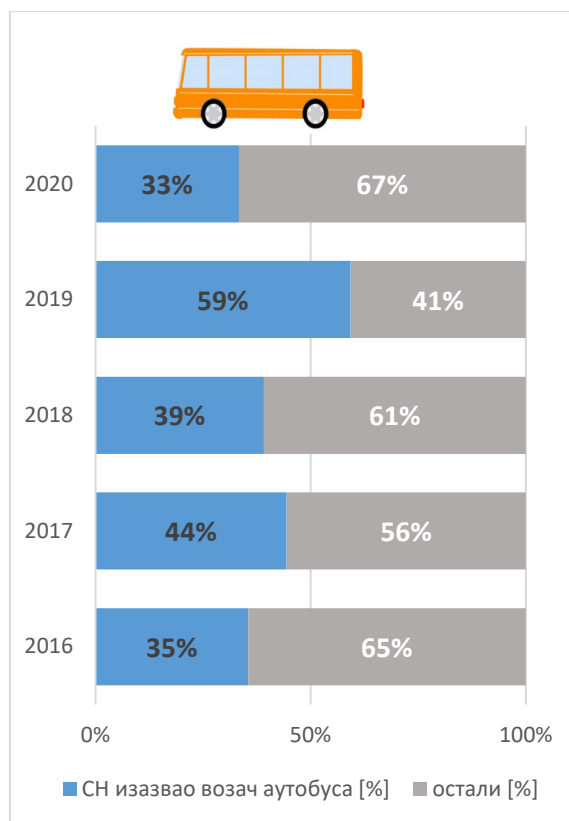

График 13 – **КО ЈЕ ОДГОВОРАН ЗА НАСТАНАК САОБРАЋАЈНИХ НЕЗГОДА СА АУТОБУСИМА**, У КОЈИМА ЈЕ БИЛО ПОГИНУЛИХ ЛИЦА, ПРЕМА ПОДАЦИМА САОБРАЋАЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ

КАКО ГИНУ И/ИЛИ БИВАЈУ ПОВРЕЂЕНИ У СН СА КОМЕРЦИЈАЛНИМ ВОЗИЛИМА?

- ❖ Најчешће групе типова саобраћајних незгода са настрадалим лицима у којима учествују комерцијална возила су **саобраћајне незгоде са најмање два возила – без скретања** (40% СН ПОГ), **саобраћајне незгоде са пешацима** (28% СН ПОГ) и **саобраћајне незгоде са најмање два возила – скретање или прелазак** (22% СН ПОГ), (График 14).

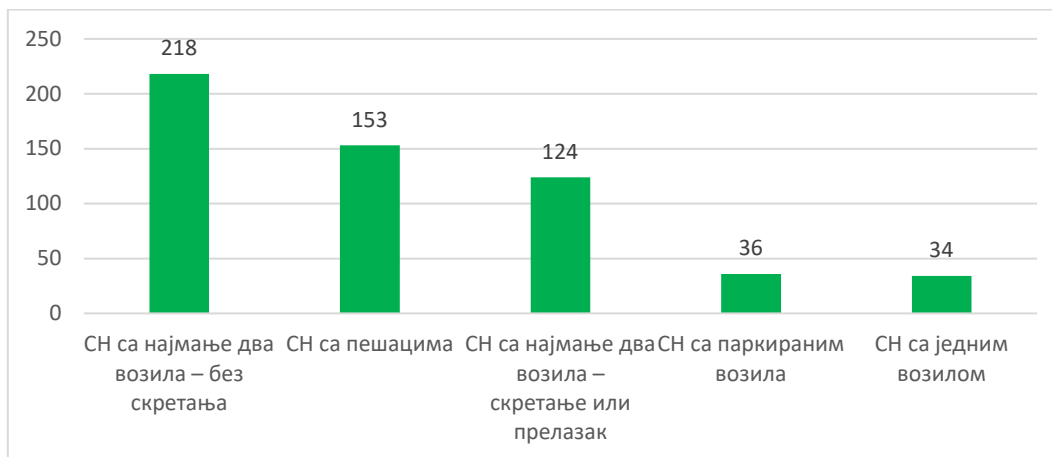

График 14 – Групе типова саобраћајних незгода у којима је било ПОГ лица са учешћем **теретних возила**, 2017-2021.

- ❖ Најчешће групе типова саобраћајних незгода са настрадалим лицима у којима учествују аутобуси су **саобраћајне незгоде са најмање два возила – без скретања** (38% СН ПОГ), **саобраћајне незгоде са пешацима** (31% СН ПОГ) и **саобраћајне незгоде са најмање два возила – скретање или прелазак** (18% СН ПОГ), (График 15).

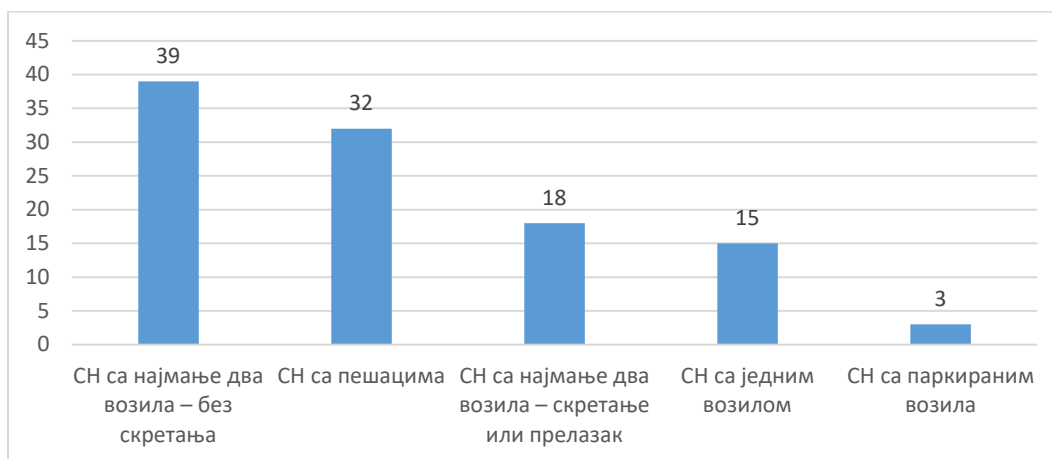

График 15 – Групе типова саобраћајних незгода у којима је било ПОГ лица са учешћем **аутобуса**, 2017-2021.

- ❖ Најчешћи утицајни фактори који доприносе настанку саобраћајних незгода са теретним возилима и аутобусима су **неприлагођена и/или прекорачена брзина** (38% СН ПОГ са учешћем теретних возила и 33% СН ПОГ са учешћем аутобуса) и **пропуст возача који се односи на неправилно сагледавање саобраћајне ситуације** (23% СН ПОГ са учешћем теретних возила и 21% СН ПОГ са учешћем аутобуса), (Графици 16 и 17).

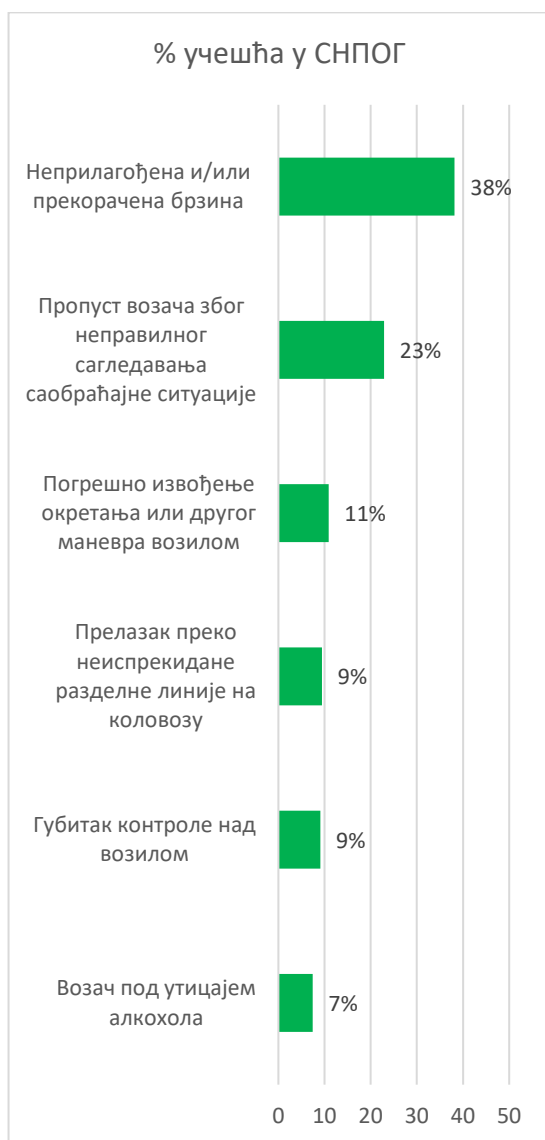

График 16 – Најчешће евидентирани утицајни фактори који су допринели настанку саобраћајних незгода у којима је било ПОГ лица са учешћем **теретних возила**, 2017-2021.

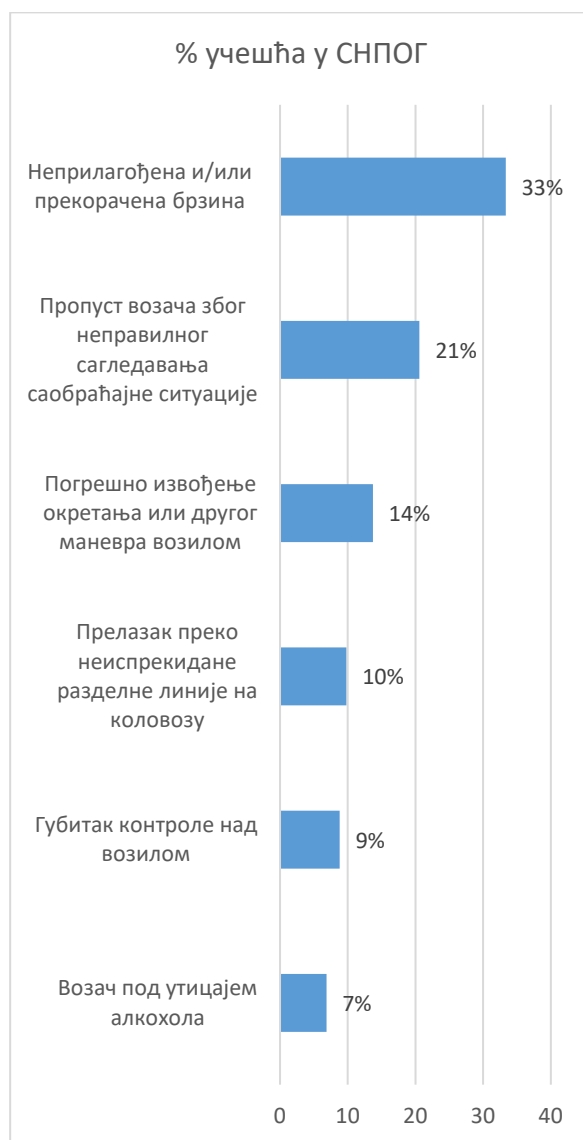

График 17 – Најчешће евидентирани утицајни фактори који су допринели настанку саобраћајних незгода у којима је било ПОГ лица са учешћем **аутобуса**, 2017-2021.

- ❖ **Умор возача** је широко препознат као главни фактор ризика који смањује безбедност на путевима и представља претњу, не само за возаче, већ и свим учесницима у саобраћају. У онлајн студији коју је 2021. године покренула European Transport Workers' Federation (ETF), учествовало је око 2.800 професионалних возача који саобраћају на територији Европе. Са њима су вођени дубински интервјуи и радионице у којима су, осим њих, учествовали и представници синдиката и научни стручњаци. Резултати анкете показују да око две трећине професионалних возача редовно осећа умор током вожње (66% анкетираних возача аутобуса; 60% анкетираних возача камиона). Скоро трећина анкетираних возача је признало да је заспао/ла током вожње бар једном у претходних дванаест месеци (24% возача аутобуса; 30% возача камиона). Међутим, током интервјуа са возачима, утврђено је да се возачи генерално плаше пријављивања таквих инцидентата, јер се плаше да би то могло имати последице по њихов радни однос. Стварни обим проблема би могао потенцијално бити много већи. Упркос препознавању умора као ризичног фактора за настанак незгоде и упркос постојању законодавства на европском нивоу о времену управљања возилом и периоду одмора, ова студија показује да је умор возача велики проблем.
- ❖ У Републици Србији, **умор возача** као утицајни фактор који је допринео настанку саобраћајне незгоде са погинулим лицима се налази **на једанаестом месту**, од 85 утицајних фактора који фигуришу у незгодама са комерцијалним возилима (6% СН ПОГ).
- ❖ Подаци, такође, показују да је **свака десета саобраћајна незгода са погинулим лицима** у којима су учествовала комерцијална возила настала **услед претицања на месту где је то саобраћајном сигнализацијом било забрањено** ("прелазак преко неиспрекидане разделне линије на коловозу").

ГДЕ СЕ ДОГАЂАЈУ САОБРАЋАЈНЕ НЕЗГОДЕ?

- ❖ Саобраћајне незгоде са погинулим лицима, у којима учествују **теретна возила** се у **57% случајева** догађају **ван насеља**. На државним путевима се догађа око **79%** свих саобраћајних незгода са смртним последицама у којима учествују теретна возила (График 16 и 17).
- ❖ Саобраћајне незгоде са погинулим лицима, у којима учествују **аутобуси** се у **62% случајева** догађају у **насељу**. Међутим, **63%** саобраћајних незгода са погинулим лицима се догоди на државним путевима (График 16 и 17).

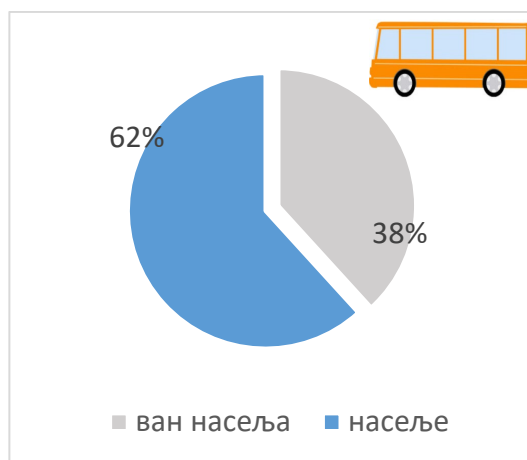

График 18 – Распдела саобраћајних незгода са погинулим лицима са учешћем **комерцијалних возила**, у насељу/ван насеља, 2017-2021.

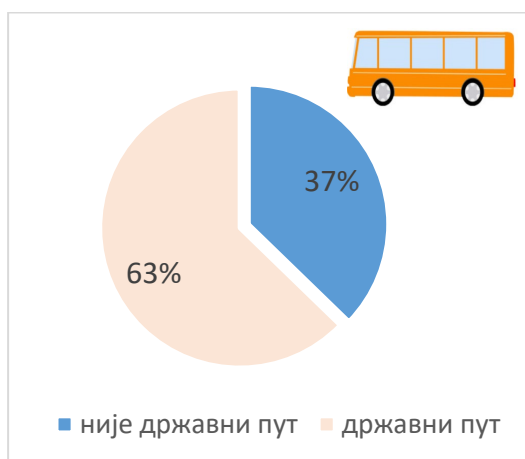
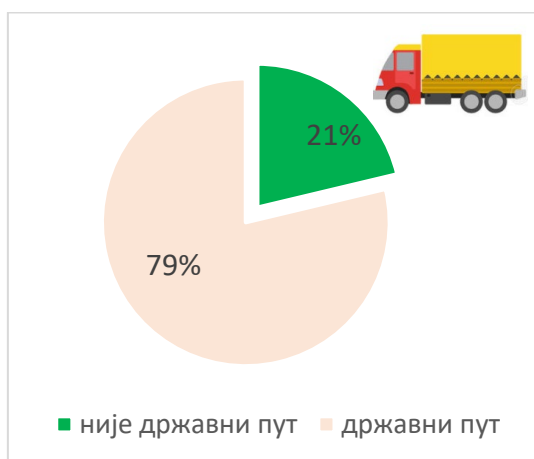

График 19 – Распдела саобраћајних незгода са погинулим лицима са учешћем **комерцијалних возила**, у зависности од категорије пута, 2017-2021.

КАДА СЕ ДОГАЂАЈУ НЕЗГОДЕ?

Месечна расподела

- ❖ **Највећи број саобраћајних незгода са погинулим и повређеним лицима, у којима су учествовала теретна возила догађају се у јулу, септембру и октобру** (График 20).
- ❖ **Највише саобраћајних незгода са погинулим лицима, у којима су учествовали аутобуси, догодило се у новембру, док су лица највише повређивана у септембру и октобру** (График 21).

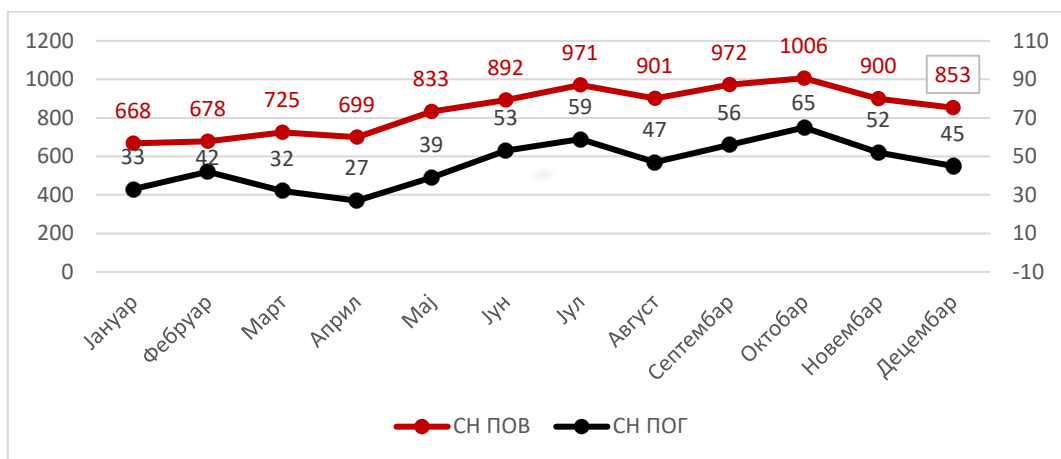

График 20 – Месечна расподела саобраћајних незгода са настрадалим лицима, са учешћем теретних возила, 2017-2021.

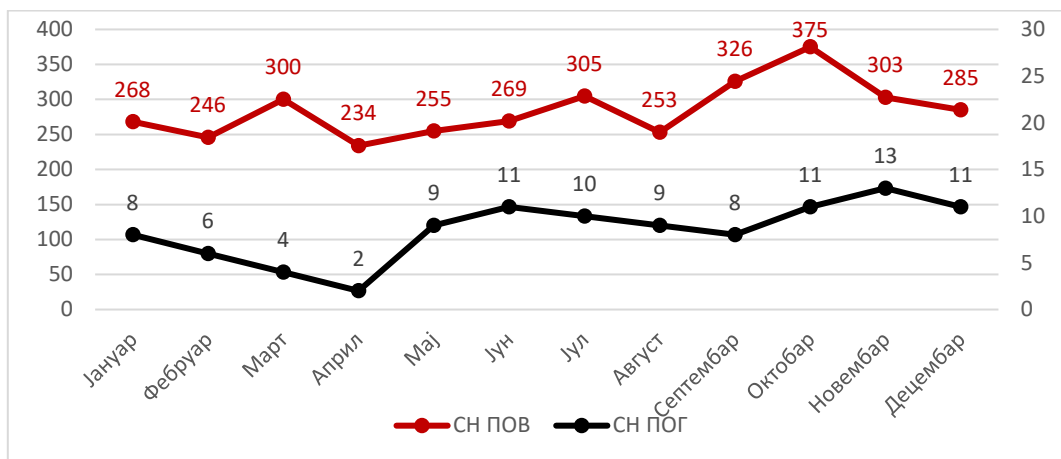

График 21 – Месечна расподела саобраћајних незгода са настрадалим лицима, са учешћем аутобуса, 2017-2021.

Дневна расподела

- ❖ **Најмањи број саобраћајних незгода са настрадалим лицима, у којима учествују комерцијална возила се догоди недељом.**
- ❖ У току радне недеље (понедељак-петак), највише саобраћајних незгода са погинулим лицима, у којима учествују комерцијална возила се догађа **петком** (График 22 и 23).
- ❖ Највећи број СН са повређеним лицима, у којима учествују комерцијална возила се догађа, такође, **петком**.

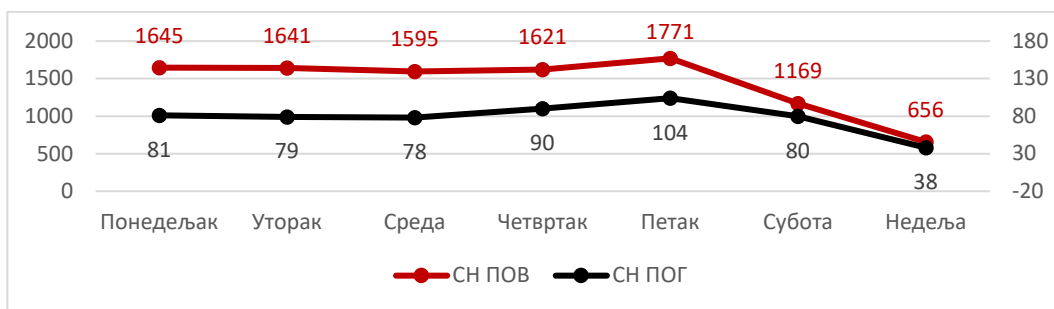

График 22 – Дневна расподела саобраћајних незгода са настрадалим лицима, са учешћем теретних возила, 2017-2021.

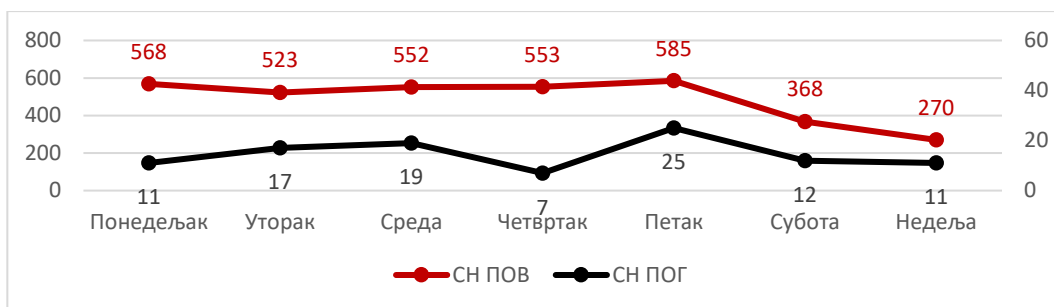

График 23 – Дневна расподела саобраћајних незгода са настрадалим лицима, са учешћем аутобуса, 2017-2021.

Часовна расподела

- ❖ Највећи број саобраћајних незгода са настрадалим лицима у којима учествују комерцијална возила се догађа у дневним условима, тј. у периоду дана **од 7h до 20h** (График 22).

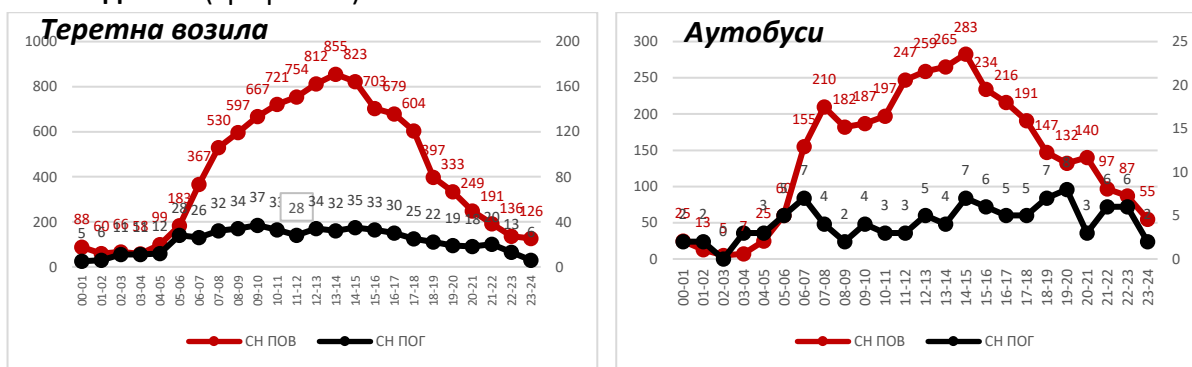

График 22 – Часовна расподела саобраћајних незгода са настрадалим лицима, са учешћем комерцијалних возила, 2017-2021.

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Око **27%** погинулих лица и око **21%** повређених лица страда у саобраћајним незгодама са комерцијалним возилима.

- ❖ Саобраћајне незгоде са погинулим лицима, у којима учествују комерцијална возила, се најчешће догађају **на државним путевима**.
- ❖ Најчешћи типови саобраћајних незгода са погинулим лицима су **саобраћајне незгоде са најмање два возила – без скретања, саобраћајне незгоде са пешацима и саобраћајне незгоде са најмање два возила – скретање или прелазак**.
- ❖ Теретна возила учествују у већем броју саобраћајних незгода него аутобуси (у 8,6 од 10 саобраћајних незгода са погинулим лицима и учешћем комерцијалних возила, учесник је теретно возило). Ипак, када се узме у обзир број регистрованих теретних возила и аутобуса, **аутобуси имају око 5 пута већи ризик** учешћа у саобраћајним незгодама са настрадалим лицима него теретна возила.
- ❖ У саобраћајним незгодама са комерцијалним возилима највише погинулих лица су **возачи и/или путници у путничком аутомобилу** (46% погинулих у СН са учешћем теретних возила и 39% погинулих у СН са учешћем аутобуса).
- ❖ Око 25% погинулих лица у саобраћајним незгодама са учешћем теретних возила и око 27% погинулих лица у саобраћајним незгодама са учешћем аутобуса, припадају категорији **пешака**.
- ❖ Када се посматра доба године, саобраћајне незгоде са настрадалим лицима у којима учествују комерцијална возила се **чешће дешавају у јесењим месецима** (октобар). Догађање саобраћајних незгода у којима учествују аутобуси је мање зависно од доба године, него што је то случај са теретним возилима.
- ❖ Када се посматра дневна и часовна расподела саобраћајних незгода са учешћем комерцијалних возила, може се уочити да се **најмањи број саобраћајних незгода догађа у данима викенда** и у доба дана када су комерцијална возила мање заступљена у саобраћају, **од 20 часова увече до 6 часова ујутру**.